

Posudek na diplomovou práci

Název: Přístupy učitelů z mateřských škol k dětem cizincům.

Autor: Bc. Zuzana Barjaktarevičová

Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, Praha 2011, 93 s.

Vedoucí práce: PhDr. Dana Bittnerová, CSc.

Bc. Zuzana Barjaktarevičová si pro téma své diplomové práce zvolila aktuální problematiku integrace cizinců do majoritní společnosti. S ohledem na svoji profesní profilaci – pedagožky předškolních dětí – se zaměřila právě na situaci dětí cizinců v mateřské škole. Svůj diplomní úkol pak opřela o dvě výkladové části: teoretickou a praktickou.

V teoretické části vytvořila Bc. Zuzana Barjaktarevičová úctyhodnou bázi informací, které svým rozkročením pokrývají celý kontext řešené problematiky. V prvním kroku se věnovala obecně otázkám postavení migranta v rámci majoritní společnosti. V druhém kroku pak již zužovala svoji pozornost na situaci v ČR. Kladla si otázky demografického vývoje, který potvrzuje trend zvyšování počtu cizinců nejen v rámci EU, ale zejména ČR a Prahy. Dále řešila otázky koncepce integrace cizinců do společnosti ČR, jehož nedílnou součástí je právě i vzdělávání (mj. legislativa). Zvlášť se věnovala kulturním a jazykovým determinantám procesu integrace. Bc. Zuzana Barjaktarevičová ve svém teoretickém úvodu neopomněla ani představit kontext vzdělávání dětí cizinců z hlediska vzdělávacích programů MŠ, podobně zařadila jako důležitou kapitolu o učitelích v MŠ. Pro zvládnutí takto široce pojatého teoretického základu Bc. Zuzana Barjaktarevičová prostudovala poměrně početný seznam odborné literatury, který ji umožnil o problematice přemýšlet z různých perspektiv a jistě tuto širokou bázi poznání využije v přesahu i v další své profesní kariéře.

Druhou část práce, nazvala Bc. Zuzana Barjaktarevičová částí praktickou. Mohli bychom jí připsat i přívlastek empirická. V ní se autorka zaměřila na otázky, do jaké míry jsou dnešní učitelé mateřských škol připraveny zvládat situaci edukace dítěte cizince. Svůj záměr pak opřela o empirický výzkum formou kvalitativní metodologie. Provedla polostrukturované rozhovory s celkem 11 učitelkami MŠ v Praze. Zjištění, která učinila, se pak snažila strukturovat dle klíčových témat, která jednak sledovala sama a která vyplynula z analýzy dat.

První klíčové téma byla otázka postavení dětí cizinců v rámci MŠ. V tomto směru se ukázala předpokladatelná, ale také zajímavá zjištění. V prvé řadě učitelky tematizovaly otázku jazykových nekompetencí dětí, v tom dynamiku osvojování si řeči, bariéry, které neznalost jazyka následně vytváří. Velice zajímavým zjištěním v tomto směru bylo, že jazyková nekompetence na jednu stranu přispívá k samoobsluze dětí, někdy ji však významně komplikuje. V druhé řadě jako jedinou kulturní odlišnost, která by zasáhla chod v MŠ, učitelky pak zmiňovali stravu.

V rámci druhého tématu se Bc. Zuzana Barjaktarevičová zaměřila na komunikaci učitelek s rodiči cizinci. Zde se ukázalo, že velké téma je jazyk a způsoby jak se s rodiči vůbec domluvit. V zásadě však všechny učitelky z výzkumného vzorku s výjimkou jediné, rodiče cizince akceptovali jako české rodiče. Ba dokonce pro mnohé z nich zkušenost s rodiči cizinců doisté míry narušovala stereotyp cizince jako takového.

Třetí téma otevřelo otázku práce učitelek s dětmi cizinci a cíle této práce. Zde autorka představila hlavní ideje, s nimiž učitelky MŠ přistupují k těmto dětem. Logicky v souvislosti

s klíčovým problémem jazyka se v cílech výchovy opět ukázal jazyk jako nejdůležitější. Učitelky vidí jako podstatné otevřít dětem možnost komunikace v rámci vrstevnické skupiny, neboť jen skrze tuto cestu lze získat pozitivní zkušenost, „zážitky“ z nichž lze čerpat do budoucna. Důležité je i zjištění, že ne všechny učitelky kladly na první místo úkol předávat dětem obsahy spojené s kulturou ČR. Zároveň však je zarážející, že informace o multikulturní realitě vázaly na situaci přítomnosti dítěte cizince, vycházely z povšechných znalostí této problematiky a více než na samostudium spoléhali na komunikaci s dítětem.

Poslední zjištěná skutečnost souvisí s dalšími dvěma kapitolami, které se věnovaly tématu profesních kompetencí učitelek. V tomto směru se potvrdily Bc. Zuzaně Barjaktarevičové výchozí předpoklady, že učitelky MŠ neměli dosud možnost získat adekvátní vzdělání.

Volené kapitoly i témata, která v nich odezněla pokládám za klíčová. Nicméně by práci prospělo více propojit data, která se týkají jazykových kompetencí aktérů vzdělávacího procesu v MŠ. Na jednu stranu je pochopitelné, že se téma objevuje na mnoha místech, přesto alespoň v rámci kapitoly 12.1. a 12.2. by jejich soustředění na jedno místo by čtenáři pomohlo v orientaci v textu.

Předkládaná práce je dobře strukturovaná, vyrovnává se odkazem na širokou teoretickou bázi s nedostatkem literatury, která by se přímo věnovala danému tématu – a sice vzdělávání žáků cizinců v MŠ. Praktická část je navíc velice živá. V citacích potvrzuje (až na výjimku) závěry, ke kterým autorka dospěla. Práce by snesla ještě jednu jazykovou korekturu. Naopak přílohy vhodně čtenáři rozšiřují základnu, z níž autorka vycházela.

Ve své diplomové práci Bc. Zuzana Barjaktarevičová potvrdila, že je kompetentní jak v oblasti práce s literaturou, tak při realizaci vlastního výzkumu a jeho interpretace. Předložená práce je dalším kamínkem, který přispívá k poznání v oblasti edukace žáků cizinců v ČR. Práci doporučuji k obhajobě a navrhuji velmi dobrou.

V Praze 19. 5. 2011

PhDr. Dana Bittnerová, CSc.